

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 12: Ad Augustum

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A lis oblectemus, quia pubertas celeriter, & cogitationis in morem, prætereat, equorum cursum, ac celeritatem superans. Ημείς δ' ἐν θαλίῃσι φίλον καταθώμεθα θυμὸν, ὅφρ' ἐπ' ἑρπυλῆς ἔργ' ἐρατεινὰ φέρη. Αἴψα γὰρ, ὅτε νόημα, παρέρχεται ἀγλαὸς ἦθη, Οὐδ' ἵππων ὄρμη γίνεται ὠκύτερη.

CARPE DIEM] tralatio aptissima vel à fructibus & floribus carpendis, vel à lanificio. Quæ admodum igitur ij, qui vel flores, vel lanam carpunt, paulatim carpunt: sic debent homines hodiernæ vitæ munere ac beneficio uti frui, non spe & cogitatione quidem multos annos præcipere, occasionem autem & facultatem iucundè viuendi oblatam negligere ac prætermittere, aut in longum tempus differre. libet autem mihi huius verbi usum aliquot maximè huius poëtæ, secundo loco aliorum exemplis ostendere. Ode xxvii. lib. 3. *miliusne fluctus Ire per longos fuit, an recentis Carpere flores?* & ibid. *nisi herile manus Carpere pensum.* Od. ix. lib. 4. *Torve tuos patiar labores Impune Lolli carpere liuidas Obluiones.* Saty. vi. lib. 2. *Carpi viam (mibi crede) comes.* & Saty. v. lib. i. *In de Rybos fessi peruenimus, ut pote longum Carpentisier.* Od. ii. lib. 4. *ego apis Matina More, modò quæ Grata carpentis thyma, &c.* Plaut⁹ in Menæch. *Inter ancillas sedere inbeas, lanam carpere.* Catull. ad Manl. *Illam mihi sedes, illic mihi carpitur atas, id est, sensim senesco.* Virg. Georgic. iiii. *tenuemq; magis, magis aëra carpunt,* id est, paulatim hauriunt. Idem iiii. *En. Solane perpetua mærens carpere iuuenta?* id est, paulatim senescas, minuêris, tabescas, liquefces? Georg. iiii. *In iusto sub fasce viam cum carpit.* Idem ibidè, *& acri carpore prata fuga, Flumioſque innare recentis.* M. Tullius pro Cluentio: *Vt nò animaduertas in omneis, sed carpas, ut velis, & paucos ex multis ad ignominiam sortiare?* carpere agmen apud Iulium Cæs. lib. i. de bello ciuili. *Relinquebatur Cæsari nihil, nisi uti agmen aduersariorum male haberet, & carperet.* & ita Liuius multis locis.

QVAM MINIMUM CRED. POST.]
quàm maximè diffidens dici, seu tempori futuro.

C AD AVGVSTVM.
Ode 12.

Dijs, heroibus, virisque aliquot claris laudatis, postremò commendat Augustum.

QVem virũ, aut heroa lyra, vel acri
Tibia, sumes celebrare Clio?
Quem deum? cuius recinet iocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo gelidove in Hæmo?
Vnde vocalem temerè insecuta
Orphea silua,

D *Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus celerisq; ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.*

*Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus: qui res hominum, ac deorum:
Qui mare, & terras, varijsq; mundum
Temperat horis?*

*Vnde nil maius generatur ipso:
Nec viget quicquam simile, aut secundũ:
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.*

*Prælijs audax neque te silebo
Liber, & sæuis inimica virgo
Belluis: nec te metuende certa
Phæbe sagitta.*

E *Dicam & Alciden, puerosque Ledaë,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit:*

*Defluit saxis agitat us humor:
Cõcidunt venti, fugiuntque nubes:
Et minax (quòd sic voluere) ponto
Vnda recumbit.*

*Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
Nobile lethum.*

F *Regulum, & Scauros, animaq; magna
Prodigum Paullum superante Pæno,
Gratus insigni referam camæna,
Fabriciũque:*

*Hunc, & incomitis Curium capillis
Vtilem bello tulit, & Camillum
Sæua paupertas, & auitus apto
Cum lare fundus.*

*Crescit, occulto velut arbor æno,
Fama Marcelli: micat inter omneis
Iulium sidus, velut inter igneis
Luna minores.*

*Gentis humanæ pater, atque custos
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.*

Ille,

36
A Ille, seu Parthos Latio imminentis
 Egerit iusto domitos triumpho:
 Sive subiectos Orientis ora
 Seras, & Indos:
 Te minor latum reget equus orbem:
 Tu graui curru quaties Olympum:
 Tu parum castis inimica mittes
 Fulmina lucis.

QVEM VIRVM, AVT HEROAM] videntur hæc ex Pindaro expressa *vid. β. Ὀλυμπ. Αναξφόρμης ὕμνοι, πῖνα θεῶν, πῖνα ἥρωα, πῖνα δ' ἀνδρα κελαδῆσομεν?* quod quidem & Muretus nuper, & alij iam pridem annotarunt. Iam quod vel lyra, vel tybia vult homines, aut heroas laudare posse, Pind. item vtramque complectitur *vid. δ. ἰαθύμ. Κλέονται δ' ἐν τε φορμύχῃσιν, ἐν αὐτῶν τε παμφάνοις ὁμοκλαίς μῦθον χρόνον.*

A C R I] sonora, acriorem sonitum edente, quam lyra.

S V M E S C E L E B R A R E] id est, suscipies celebrandum, vel ut celebres: quo de genere dicemus ad Od. xxiii huius lib. *sumes* autem multo plures habent libri veteres, quam *sumis*.

C V I V S R E C I N E T I O C O S A, & c.] imago vocis & cantionis tuæ. *sumes, & recinet* excudendum curavi, secutus cod. Vrf. & Tornes. Est autem ἦχος (ut Aristot. scribit in problem. τμημ. ἰθ.) ἀφ' ἧς φωνῆς τῆς νεωτέρας ληγούσης. Id est, echo tactio est novissima, seu postrema vocis desinentis. Virgil. Georg. 4. *aut ubi concava pulsus Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.* poeta noster Od. xx. huius lib. *ut iocosa redderet laudes tibi Vaticani Montis imago.* De ratione Echus seu Echonis lege pulcherrimos Lucretij versus lib. 4. & si vacas, quæ in eos annotauimus.

A V T I N V M B R O S I S H E L I C Ō N I S] de Helicōne sic Strabo lib. 9. *ὁ δ' ἑλικῶν συνεχῆς ἐστὶ τῆ φωνῆς ἐκ τῶν παρὰς Ἀρκτὸν αὐτῆς μερῶν.* id est, Helicō Phocid est continens, seu continuus quibus ex partibus Septentrionem spectat. commemorat Hor. & in epist. ad Pison. *Excludit sanos Helicōne poetas Democritus.* & in epist. ad Augustum lib. 2. *Vt studio maiore petant Helicōna virentem.*

P I N D O] Pindus, mons Arcadiæ, & fluvius. Alij autem volunt, Perrhebiæ montem esse mari propinquum: Interpret Theocriti Thesaliæ fluvium, sed hoc loco montis nomen est.

H Æ M O] Hæmus & Rhodope montes sunt Thraciæ, sacris liberi patris & manadum cætu, Orpheo primū initiante, celebrati, ac nobilitati.

V N D E V O C A L. T E M B R E I N S E C.] Quid illa de Orpheo fabula notius, eum cithara canentem etiam arbores secutas esse? quam quidem sic interpretatur hic poeta in epistola ad Pisonem: *Siluestreis homines sacer, interpretæque Deorum Cædibus, & victu fædo deterruit Orpheus, Dicitus ob hoc lenire tigreis, & c.* Apollon. lib. 1. Argonaut. *Αὐτὰρ τὸν ἐπέπνευεν ἀπειρίας ἔρρει πύτρας Θέλειαι ἀοιδῶν ἐνοπιῆ, ποταμῶν τε ῥέεθρα. Φησὶ δ' ἀργεῖδες κείνης ἐπὶ σήματα μολπῆς Ἀκτῆς θρηϊκῆς ζῶντος ἐπὶ πηλεδῶσσι Εἰς αἴνας ἐπὶ χροῶσιν*

D ἐπίπνευσι. Apud Euripidem Iphigenia negat sibi Orphei eloquentiam datam esse, qua pertuadere possit faxis, ut se sequantur: itaq; lacrymas in subfidium adhibituram. *Εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως εἶχον, ὁ πάτερ, λόγον Πείθειν ἐπάδυσσα, ὡς ὁμαρτεῖν μοι πέτρας. Κηλεῖν τε τοῖς λόγουσιν ἔς ἐβελόμην, Ἐνταῦθ' ἀν' ἡλθον: νῦν δὲ τὸ π' ἐμοῦ σφά Δάκρυα παρῆζω.* Philostratus iunior in imaginibus hæc de Orpheo: *κατενέταται δὲ π καὶ μείζον ὁ ζωγράφος. δένδρα γὰρ ἀνασπῆσας τῶν ῥιζῶν, ἀκροάτας ἀγεί ταῦτα τῶ Ὀρφεὶ καὶ περιέστην αὐτὰ. πύκη τε οὖν, καὶ κυπάριττος, καὶ κλυθῆρος, καὶ αἰγείρος αὐτῆ, καὶ ὅσα ἄλλα δένδρα συμβαλόντα τὰς πλόθρας, οἷον χεῖρας, αὐτὸν Ὀρφέα ἔστηκε. id est, audet autem etiam quiddam maius pictor. Nam radicibus euulsis arboribus eas ipsas ad Orpheum ducit auditrices, & circum eum constituit, ut coronæ speciem præbeant. Pinus igitur & capressus, & alnus, & nigra populus, & omnes alæ arbores, quotquot sunt, ramos conferentes, veluti manus, Orpheū circumfistunt. Pausanias Ἠλιακῶν β. narrat, Egyptiū quendam sibi dixisse, Amphionem & Orphea magos fuisse, atque iccirco hunc feras & arbores: illum saxa quibusdam vocibus, & carminibus, id est, ἐπωδαῖς quoquò voluerint, dicere dictos esse. Virg. Georgic. 4. *Mulcentem tigreis, & agentem carmine quercus.* Propert. lib. 3. *Orphea te tenuisse feras, & coccita dicunt Flumina Thracia detinuisse lyra.* De eod. plura libro 3. epigram. Græc. quæ huc ascribere superuacaneum videtur.*

T E M E R E] ἀλογος, ἀνομάτως, sine ratione, sua sponte, & ita mirabiliter: alij passim, vulgò.

I N S E C V T Æ] sunt, subaud.

F L V M I N V M L A P S V S] benè, fluminum lapsus. nam labi dicuntur flumina. epist. 2. lib. 1. *at ille Labitur & labetur in omne volubilis animum.*

B L A N D V M E T A V R I T A S] blandum ducere, dictum ab Horatio, ut alibi *solers ponere, & catus iaculari*, quo de genere dicemus ad Od. 8. li. 4.

A V R I T A S] tralatio est ab animatis. auritus (inquit Festus) vel à magnis auribus dicitur, vel ab audiendi facultate. Seruius ad illum Virg. locum, Georg. 1. *Auritosque sequi lepores*, profert hunc locum hæc annotas, *auritos, id est, maiores aures habentes aliter Horat. Doctum & auritas fidibus canoris ducere quercus.*

Q V I D P R I V S D I C A M] Cùm M. Ant. Mutetus hunc locum corruptum esse iudicasset, eum ita putavit emendandum: *Quid prius dicam? solitis parentem Laudibus, qui res hominum, & c.* ut Iouem ipsum parentem nominari intelligamus, quam quidem hominis eruditiss. coniecturam magnopere probo, eique ut ignoscatur, vehementer ab omnibus harum litterarum studiosis peto, qui locum perspicuè corruptum, à libris veteribus destitutus ita restituit, ut eius diuinationo, nisi nobis libri calamo exarati subuenissent, pro vera scriptura haberi possit. Ego autem antè quàm veram scripturam in vno codice Vaticano reperissem, vulgatam sic explicari posse putabam, *Quid prius dicam solitis parentum laudibus?* id est, quàm solitas parentum nostrorum laudes? laudes porro parentum intelligebam, non eas, quibus afficiendi sint parentes nostri: sed quibus illi Iouem afficere solebant, & quarum argumentum erat Iupiter,

A Iupiter, & eius laudes. Itaque Iouem parentum laudes eò appellari arbitrabar, quòd veterum carmina magna ex parte è Iouis laudibus constabant: proinde quasi ita diceret Horat. *Quid prius dicam Ioue*, quem primo loco patres nostri canere, & laudare solebant? vel hoc modo, *Quid prius dicam?* scripta hìc interrogationis nota: *solitis parentum laudibus*, id est, quemadmodum parentes nostri Iouem laudare consueuerunt, dicam subaudi, eum, *Qui res hominum ac Deorum, &c.* Quæ iccirco ascripti, vt si quis forte pertinacius contendet hunc locum non esse corruptum, ei quoque satisfactum sit. Nam ego quidem lectionem ex optimo cod. Vatic. erutam sequor: cuius mihi testes sunt ipse Muretus, & Federicus Brutius bibliothecæ Vaticanæ custos. Eius autem sententia perspicua est: *Quid prius dicam solitis parentis Laudibus?* id est, *Quid prius dicam, quàm solitas, & vfitatas parentis, nempe Iouis laudes?* *Qui res hominum, ac, &c.* In nonnullis libris legitur, *Qui rex hominum ac Deorum.* quam scripturam equidem non damno: sed alteram sequor, præsertim ab optimis cod. Faer. Vrf. vno Vatican. Tornes. confirmatam.

B **QVI MARE, ET TERRAS]** huic loco simillimus, ac planè geminus est ille ex lib. 3. Od. **IIII.** *Qui terram inertem, qui mare temperat Ventosum, & vrbeis, regnæque tristia, &c.* Quidam libri habent, *& terram.*

TEMPERAT] moderatur, vel temperatum efficit. vide ann. ad Od. viii. suprâ de hoc verbo. **HORIS]** horas hoc loco quatuor anni parteis dissimileis intellige.

PROXIMOS ILLI TAMEN] nihil est Ioui secundum: est tamen ei Pallas proxima, sed longo proxima interuallo. secundum enim intelligitur, quod statim sequitur, & adheret: proximum verò, etiam quod longè remotum est, dummodò inter duo discreta nihil medium interiectum sit, vt docet Nonius: & annotarat Muretus. sic Virg. lib. 4. *Æneid. Proximus huic, longo sed proximus interuallo.* & M. Tull. in Bruto. *L. Philippus Antonio*

C *proximus accedebat, sed longo interuallo tamen proximus.* Ita autem proximos Phœbi carminibus esse veri simile est, quamtumuis magni poëtæ mortalis versus, cum Phœbi carminibus comparatos. Sic igitur Virgilianus ille Corydò in Melib. de Codro. *Nam proxima Phœbi Versibus ille facit.*

PROELIIS AVDAX] nota est omnibus illa Deorum & gigantum pugna, in qua Bacchus interfuisse, cuiusque magna pars fuisse dicitur, vt est in Oda xix. lib. 2. quo loco plura hac de re dicemus. Notæ sunt præterea Bacchi de Indis victoriæ, ac triumphii. de quibus Diodorus Siculus lib. 5. & Lucianus in eo lib. qui inscribitur *προσαλαλία*, ò Διόνυσος.

ET SÆVIS INIMICA VIRGO] Diana venatrix: vt Od. vi. lib. 4. *Delia tutela Dea fugacis Lynceas, & ceruus cohibentis arcu.* Homerus *ινιδ. ε. Αρτεμις ιοχέαιρα.* quo epitheto vitur & Pindarus.

CERTA] quæ sæper id ferit, quod petit. sic Catul. ad Manli. *Tempore quo certa Stryphalia monstra sagitta Perculit.*

PVEROSQUE LEDÆ] pueros Græcorum D more dixit. nam *παις* significat filium & puerum: sic Od. xix. *Semeles puer.* & xii. lib. 3. *Citherea puer ales.* & de arte poët. *Nec pueros coram populo Medæa trucidet.* significat autem per Ledæ pueros Castorem & Pollucem. Amborum enim vnam esse matrem Ledam inter poëtâs conuenit: Sed iidem Castoris Tyndareum, seu Tyndarum, Pollucis Iouem patrem esse volunt: vt Pindarus *Νεμειδ. ι.* apud quem sic Iupiter Polluci, *Εσσί μοι υἱός πόνδε δ' ἐπειτα, πόσις ἀνέριμα θνητὸν ματρί τε ἀπλάσας ἔσταλ' ἦρας.* id est, Tu mihi filius es: istum autem vir heros semen mortale cum matri tuæ admouisset, constituit. Iccircò illum mortalem, hunc immortalem esse natum, vt Iouis filium. Castore autem ab Ida (vt scribit Pausanias Messenicis, cum quo consentit Theocrit. *Διοσκύροισ*) vel, vt alij malunt, à Meleagro, vel, vt nonnulli, à Polynice, interfecto, Pollux, cum ei liceret esse immortalis, maluit cum fratre Castore immortalitatem suam communicare, partemq; vicissim mortalis conditionis, quæ illius erat propria, ferre ac subire, quàm solus immortalitate potiri. quod declarat Pindarus in eo carmine, quod suprâ proximè **E** commemorauit. *μεταμειβομένοι δ' ἐναλλαξ' ἀμέραν τὴν μὲν πατρί φίλῳ Διὶ νέμονται τὴν δ' ἑσπὸ καὶ θεοῖσιν ἑλπίσιν ἐν γυάλοισι θεράπνιας ποτμον ἀμφιπλάγεις ὁμοῖον. ἐπὶ τῶτον ἢ πάμπαν θεὸς ἔμμεναι, οὐκ εἴν' ἔραν ὧ' ἐλετ' ἀθάνα φθιμένο Πολυδέυκης Κάστρος ἐν πολέμῳ.* id est, Per mutantes autè inter se alternis diem alium quidem apud carū patrem traducūt, aliū sub terræ latebris in Therapnè cavitatib', sortem simile subeūtes. Nam hęc vitam maluit Pollux, fratre Castore in bello mortuo, quam prius deo esse, & in cælo habitare. sic & Hom. *ὄδυσσ. λ. Κάστρον ἰσπύδαμον, καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδέυκεια Τῆς ἀμφὸ ζωὸς κατέχει φύσις αἶμα. Οἱ καὶ νέρβεν γῆς πμῆν πατρὸς Ζηνὸς ἔχοντες ἄλλοτε μὲν ζῶνσ' ἐπὶ τῆμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε Τερνῶσι, πμῆν δὲ λελόγησιν ἴσα θεοῖσι.* Dicuntur autem ambo nihilominus Διόσκηροι. & in carmine illo Homericò in *Διοσκύροισ*, perspicuè vterque dicitur esse à Ioue procreatus: *Τῆς ἑσπὸ Ταυγέτη κορυφῆ ὄρεος μέγαλοιο Μιχθεῖσ' ἐν φιλότιπ κελαινέφει Κρονίῳ Σωτήρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίῳ ἀνθρώπων.* à quo nihil discrepat Theocritus *Διοσκύροισ*.

HUNC EQUIS, ILLVM] hunc equitem nobilem & victorem, videlicet Castorem: illum pugilem præstantissimum, nempe Pollucem. sic Saty. i. lib. 2. *Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem Pugnis.* & Hom. vt sup. diximus. *Κάστρο δ' ἰσπύδαμον, καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδέυκεια.*

QVORVM SIMVL ALBA NAVTIS] id est, simulatq; Castoris & Pollucis sidus nautis apparuit. &c. quod amicum appellat Odex. e. pod. *Nec sidus atra nocte amicum appareat,* propterea quòd sit nautis salutare, periculūmq; abesse significet. & sup. Od. 3. lucida sidera nominat. *Sic te dina potens Cypri, Sic fratres Helena lucida sidera, Ventorumq; regat pater, &c.*

DEFL. SAX. AGITATVS HVM. &c.] tale est illud Ode viii. lib. 4. *Clarum Tindarida sidus ab infimis Quassas eripiunt equoribus rateis.* sic & Hom. vel aliquis alius in carmine illo *εις Διοσκύροισ. Αὐτίκα δ' ἀργαλέον ἀνέμων κατέπασαν ἀέλλας,*

A Κύματα δ' ἐσφύρασαν λευκῆς ἀλῆος, ἐν πελάγεσσι, ναύταις σήματα καλά πόνος σφίσειν οἱ δὲ ἰδόντες Γήθησαν, παύσαντο δ' οἰζυροῦ πόνου. quorum versuum hæc ferè sententia est: Statim autem fauorum ventorum procellas compresserunt, fluctus maris strauerunt, nautis signa læta laboris: illi autem vt viderunt, lætati sunt, & finem metuendi ac laborandi fecerunt. & Pindarus Πυθ. εἰδ. ε. εὐδὶαν ὅς μετὰ Χειμέριον ὄμιρον παύ καταθύσει μάκαιραν ἐστῆαν. Et Theocr. multo apertius, Διοσκύροις: Ἀλλ' ἐμπης ὑμεῖς τε καὶ ἐκ βυθῶ ἐλκεπῆνας Ἀυτοῖσιν ναύταισι οἰόμενοι θανεῖσθε. Αἴψα δ' ἀπολήγοντ' ἀνέμοι, λῆσσε δὲ γαλιῶα Ἀμπίλαρος νεφέλαι δὲ δέδραμον ἄλλουδὲ ἀλλαι. Ex δ' ἀρκπιτ' ἐφάνησαν, ὄνων τ' ἀνά μέσσον ἀμαυρῆ Φάττη σημαίνουσα τὰ πᾶσι πλοῶν εὐδῆα πάντα. quorum versuum hæc ferè sententia est. Attamen vos ex imo maris fundo naueis trahitis vnà cum ipsis nautis iam iam sese interituros putantibus. Statim autem quiescunt venti, optata autem & nitida tranquillitas per totum mare permanat, nubes aliæ aliò dissipantur, vixæ sese aperiuunt, ac patefaciunt, & asinorum præsepe obscurum, significat omnia ad nauigationem esse parata, atque expedita. *Defluit saxis*, pro, *fluit de saxis*, Horatianum: de quo alibi.

B CONCIDVNT VENTI,] tale illud Virgilianum putat esse Germanus Valens, *Sic cunctus pelagi cecidit fragor*. Æneid. 1.

ET MINAX (QVOD SIC VOLVERE)] sic reperi scriptum in cod. Faëni, Vrsin. & duob. Vatic. Donati autem liber habet, quia sic. Torn. nam sic: quæ idem valent.

RECVMBIT] sternitur, exæquatur, sedatur, quiescit, εὐδῆσται, σπέννυται.

ROMVLVM POST HOS PRIVS] qui plura de Romulo & Numa Pompilio scire volet, legat Liuium lib. 1. & Plutarch. in Rom. Verumtamen hæc pauca ex Liuiio huc ascribam: *Ita duo deinceps reges alius alia via, ille bello, hic pace ciuitatem auxerunt: Romulus septem & triginta regnavit annos: Numa treis & quadraginta. Tum valida, tum temperata & belli & pacis artibus er at ciuitas.*

C AN SVPERBOS TARQVINI FASCEIS] id est, an superbum Sext. Tarquinij Imperium. Alij existimant significari Iunium Brutum, quia (inquiunt) Tarquinio exacto, cum statim L. Tarquinius se consulatu abdicasset, fasces penes vnum Brutum remanserunt. alij, vt Porph. & Acron, Tarquinius Priscum: & superbos fasceis interpretantur magnificos, gloriofos, & præstanteis. sic sup. Od. xi. *Atridas superbos dixit: & infr. Od. xxv. superbos triumphos.* & Od. 4. lib. 2. *paumentum superbum.* & Virgil. Æneid. 6. *animamque superbam Vltoris Bruti.*

AN CATONIS NOBILE LETHVM] M. Tull. epist. ad Pap. Pætum, *Ceteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius sæde perierunt: at Cato præclarè.* Plutarchus scribit, Catonem, cum audisset, Scipionem, Afranium, Iubam à C. Cæsare deuictos esse, sese Vtica gladio percussisse, & cum filij interuentu prohibitus esset, vulnúsque curari cœptum esset, intereà dum curaretur, vulnus obligatum resecidisse, atq; ita animam efflasse.

Laudat etiam offic. 1. genus hoc mortis M. Tull. & Hor. Od. 1. lib. 2. *Ei cuncta terrarum subacta. Præter atrocem animum Catonis.*

REGVLVM] de Regulo lege Oden v. lib. 3. & offic. lib. 1. & 3. & orat. in Pisonem. quo loco ita de Regulo: *Nec mihi ille M. Regulus, quem Karthaginenses resectis palpebris illigatum in machina vigilando necauerunt, supplicio videtur affectus, &c.* & pro Sextio: *Tu mihi etiam M. Atilium Regulum commemoras, qui redire ipse Karthaginem sua voluntate ad supplicium, quam sine iis captiuus, a quibus ad senatum missus erat, Roma manere maluerit.*

SCAVROS] Cùm Scavorum in primis nobilis & clara virtus in rep. administranda extiterit, tum singularis fuit M. Scauri grauitas & constantia, qui cùm accusaretur à Q. Vario Hispano, quòd socios ad arma concitasset, ita causam egit suam. *Q. Varius Hispanus M. Scaurum principem senatus arguit socios ad arma concitasse: M. Scaurus princeps senatus negat: testis nemo: utri vos Quirites credere debetis?* quibus auditis absolutus est. hunc commemorat M. Tull. epist. lib. 1. ad App. cuius principium est *Periucunda*: & lib. 1. de orat. & in Bruto, & orat. pro Fonteio.

ANIMÆQVE MAGNÆ PRODIGVM PAULLVM] qui animam, id est, vitam pro rep. profudit. Paullum igitur Æmilium significat, Terentij Varronis collegam: quibus consulibus, ac ducibus maximam cladem ad Cannas accepit ab Annibale populus Rom. eo enim prælio cæsa sunt XLV. Romanorum millia cum Paulo Consule, & LXXX. senatoribus: xxx. partim consularibus, partim prætoris, partim ædilitiis. vide Liuium lib. 22. Quòd autem ad magnam animam attinet, magnorum virorum magnas animas esse credibile est. Itaque per magnas animas, magnarum animarum, seu magnorum animorum viros intelligere debemus.

FABRICIVMQVE] M. Tull. offic. 3. tradit, perfugam quendam, qui à Pyrrho in castra Fabricij venerat, eique pollicitus erat, si præmium sibi proposuisset, se, vt clam venisset, sic clam in Pyrrhi castra rediturum, & eum veneno necaturum, à Fabricio cum custodia ad Pyrrhum esse remissum. Plutarchus autem in Pyrrho scribit, epistolam à medico ad Fabricium esse missam, in qua promitteret se veneno regem necaturum, si sibi Romani sui facinoris præmium pollicerentur. Fabricium autem offensum hominis iniustitia, collega in eandem sententiam adducto, ad Pyrrhum literas misisse, quibus eum moneret, vt sibi caueret. Plutarchi verba sunt hæc: *Ἦεν ἀνὴρ εἰς τὸ στρατόπεδον πᾶσι Φαβρίκιον ὀπίσσω τὴν κομισίαν, ἠνέχετο. ἦεν ὁ τῷ βασιλέως ἰατρός ἐπαγγελόμενος ἀναρῆσαι τὸν Πύρρον, εἰ χάρις αὐτῷ παρ' ἐκείνων ὁμολογηθῆναι λύσαντι τὴν πόλεμον ἀκινδύνως. Ὁ δὲ Φαβρίκιος δυσχερῆς πᾶσι τὴν ἀδίκιαν τῷ ἀνδρὶ πᾶσι, καὶ τὸν συναρχόντα διαδῆς ὁμοίως, ἐπιμύθε ζεῖματα πᾶσι τὸν Πύρρον καὶ τὰχος φυλάττωσαι τὸν κίνδυνον κελύων.* hunc eundem Fabricium scribit ibid. Plut. aurum à Pyrrho oblatū accipere noluisse, & cùm die postero Pyrrhus iussisset elephantū (quod animalis genus numq̄ ille antea viderat) à Fabricij tergo,

A tergo, aulæo interiecto collocari, deinde aulæo sublato, elephantus ille supra Fabricij caput, immanem, atq; horribilem vocem misisset, dixisse neque heri se ab auro esse corruptum, neque hodie à fera exterritum.

HVNC] Fabricium.

ET INCOMTIS CVRIVM] M. Tull. scribit in Catone maiore, Curio ad focum sedenti magnum auri pondus cum Samnites attulissent, ab eo repudiatos esse. non enim aurum habere præclarum sibi videri dixit, sed eis, qui haberent aurum, imperare. *Incomtis* autem causa laudis posuit, quemadmodum contra turpe habebatur calamistratam comam habere, vt Seruius notat ad illud Virgil. *Æn.* 12. *crineis Vibratos calido ferro*: ibique hunc locum profert.

CAMILLVM] L. Furius Camillus, cum ei dies à L. Apuleio tribuno pl. dicta esset, in exilium sua voluntate abiit: idem Roma à Gallis capta, absens & exul consul creatus, Gallis in auro appendendo iam occupatis cum exercitu interuenit, eosq; sexto post Rom. captâ mense, ex Ital. expulit.

SÆVA PAUPERITAS] χαλεπή, ἀφ' ἁλῆν: alpera, & perpeffu difficilis. sic χαλεπότητα, seu uitiam Latine reddidimus apud Arist. in libris de moribus, quos annis superioribus in lucem edidimus. Hesiodus paupertatem, κακίην appellat ἐργ. κ. ἡμ. Ἀλλὰ κακίῳ πένιῳ. idem ibidem, οὐλομένην θυμοφθόρον, sine coniunctione: id est, perditam seu pestiferam, & animi corruptricem. & idem Theognis: θυμοφθόρον simpliciter. Horat. epist. 2. lib. 2. audacem. *paupertas impulit audax, Vt versus facerem.* Plutarchus lib. πδβ. φιλοσοφ. quanta sit paupertatis sæuitia declarat his verbis: Οἱ μὲν γὰρ πένιτες οὐ τρέφουσι τέκνα φοβούμενοι, μή χεῖρον, ἢ τροσθήκει, τραφέντα δ' ἄλοφρεπῆ καὶ ἀπαίδευτα, καὶ τῶν καλῶν πάντων ἐνδεῆ γίνονται. τὴν γὰρ πένιαν, ἐθαπνὴν ἠγορούμενοι κακὸν ἔχ' ὑπομένουσι μεταδιδῶναι τέκνοις, ὡσαύτ' ἄλλοι χαλεπὸν καὶ μεγάλης νοσήματος. id est, Nam pauperes, liberos à se procreatos non alunt, metuentes ne deterius quàm conuenit, educati, feruilem in modum humiles atque abiecti, & indocti, & rerum omnium honestarum expertes euadant. Paupertatem enim malorum omnium extremum arbitantes, à se impetrare non possunt, vt eam filiis suis impertiantur, tanquam morbum quendam sæuum, grauem, ac difficilem. Hunc locum mihi indicauit Germ. Valens.

TVLIT] protulit, extulit.

ET AVITVS APTO CVM LARE FVNDVS.] fundus non emtus, sed à maioribus acceptus, cum domo non sumtuosius, nec magnificentius, quàm fundi fructus ferrent, aut quàm fundum deceret, exstructa.

CRESCIT OCCVLTQ VELVT, &c.] Hæc videntur esse ex Pindaro sumta, & imitata, vt indicauit mihi Scaliger, Nem. εἰδ. η. Ἀύξειται δ' ἀρετῆς, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτι δένδρον αἰῶσαι, &c. id est, Crescit autem virtus, vt cum arbor recentibus & virideis herbas elicientibus roribus, surgit, &c.

FAMA MARCELLI] M. Claudium Marcellum significari vulgò existimant, qui Gallos Insulares Viridomaro eorum duce superauit: qui Syracusas expugnauit: qui quinquies consul fuit:

postremò qui cum collega speculandi causa è castris egressus ab equitatu Annibalis circumuentus, & occisus est. Quem cum interfectum esse audisset Annibal (vt scribit Plutarchus in eius vita) ipse ad locum, in quo exanimis iacebat, accurrit, mortuo diu astitit: staturam, & formam corporis diligenter & attentè considerauit, neque hoste tam infesto ac molesto sublato, aut vocem arrogantiorum misit, aut lætitiā immoderatam vultu significauit: sed mortis casum inopinatum miratus, annulum quidem ei de digito detraxit, corpus autem honorifico & insigni vestitu ornatum, comburendum curauit, cineresque in vrna argentea conditos, imposita etiam aurea corona, ad eius filium misit. De eodem M. Tull. lib. 4. accusat. cum alia multa, tum hæc quoque valde honorifica commemorat. *Nemo fere vestrum est, quin quemadmodum capta sint à M. Marcello Syracusæ, sæpe audierit, nonnunquam etiam in annalibus legerit. Conferte hanc pacem cum illo bello, huius prætoris aduentum cum illius imperatoris victoria, huius cohortem impuram cum illius exercitu inuictò, huius libidines cum illius continentia: ab illo qui cepit, conditas ab hoc, qui constitutas accepit, captas dicetis Syracusas.* Ego M. Marcellum Octauie filium significari puto: & ita Porph. de quo & Virgil. lib. 3. *Tu Marcellus eris.* & Paterculius postea volumine.

IVLIVM SIDVS] Iulium Cæsarem in Deorum numerum relatum accipe. Creditum est enim stellam illam, comatam, quæ nocteis septem fulsit, Cæsaris animum fuisse in cælum subuolantem, de qua sic Plutarch. Εφαίνη γὰρ ὅτι νύκτας ἑπτὰ μετὰ πτωκαίσταρος σφαγῆν διασφρατῆς μέγας κομήτης. id est, visus est enim nocteis septem post Iulij Cæsaris cædem stella comata, illustis & magna. Virg. Mær. *Ecce Dionei processit Cæsaris astrum.*

TV SECVNDQ CÆSARE REGNES.] ita diuifum sit inter te, & Cæsarem Augustum mundi totius Imperium, vt tu in cælo regnes: Cæsar orbem terrarum & res humanas moderetur, & procuret.

ILLE, SEV PARTHOS] Parthos Augustus non domuit, sed pacem cum eis fecit. Illi enim signa militaria tum ea, quæ Crassus, tum ea, quæ Antonius amiserat, Augusto reposcenti reddiderunt. vide anno. ad Od. xv. lib. 4.

LATIO IMMINENTEIS] Italiae insidianteis, & malè cogitantibus. Virgil. lib. 10. *Æneid. muris iterum imminet hostis Nascens Troia.*

ORIENTIS ORÆ] sic habent cod. Iann. Fabr. Vrsini, duo Vat. Torn. & Ruffard. Nicot. Cleric.

EGERIT] duxerit, neque quicquam refert vtrum Augustus ipse de Parthis triumpharit, an eo vel imperante, & principatum obtinente, vel consule, vel auspice, alij Parthos in triumphum duxerint.

TE MINOR, &c.] quantumuis magnas res gesserit, æquo animo tamen, te inferior terrarum Imperium obtinebit: tu autem in cælo regnabis.

LATVM REGET] nonnulli veteres codices, & quidem non pauci, habent *letum.*

A *Æquus*] æquo animo, vt Od. xxix. lib. 3. *quod adest, memento Componere equus.*
 TV GRAVI CVRRV QVATIES] tale illud est Ode xxxi. huius libri, namque *Diespiter Igni corusco nubila diuidens Plerumque per purū tonanteis Egit equos, volucremque currum.*

AD LYDIAM.

Ode 13.

Dolet sibi Telephum anteponi.

CVM tu Lydia Telephi
 Cervicem roseam, cerea Telephi

Laudas brachia: va, meum
 Feruens difficili bile tumet iecur.

Tunc nec mens mihi, nec color
 Certa sede manent. humor & in genas

B Furtim labitur arguens,
 Quam lentis penitus macerer ignibus.

Vror, seu tibi candidos
 Turparunt humeros immodica mero

Rixa: sue puer furens
 Impresit memorem dente labris notam

Non, si me satis audias,
 Speres perpetuum, dulcia barbarè

Ludentem oscula, qua Venus
 Quinta parte sui nectaris imbuit.

Felices ter, & amplius,
 Quos irrupta tenet copula, nec malis

Diuisus querimoniis,
 Suprema citius soluet amor die.

C CVM TV LYDIA] Hoc vnum est ex iis, quæ valdè mordent, & vrunt amantem, si amica vel illo audiente, riualem laudet, vel eo excluso, hunc intromittat, vel denique aliquam rem huic gratificetur, quam illi deneget. cuius rei elegans exemplum est id, quod in Eunuchō parasitus suadet militi: *Vbi nominabit Phedriam, tu Pamphilam Continuo: si quando illa dicet, Phedriam Intromittamus comessarum. tu Pamphilam Cantatum prouocemus, &c.*

CERVICEM ROSEAM] sic Virgil. lib. 1. *Æn. Dixit: & auertens rosea ceruice refulsit.*

CEREA] vel solida, vel polita & sine rugis, vel flexibilia, vel candida, vel tenera, & ita pulchra. ductum fortasse à cereis imaginibus, quas habebant Romani veteres in atriis. Seruius ad illud Virgil. *Alex. Addam cerea pruna: nota hæc, aut cerei coloris, aut mollia.* Horatius cerea Telephi

Laudas brachia, &c.

BILE TVMET IECVR] iecur, sedes est libidinis, non iræ. Idque ita esse volunt ij, qui animi partem sua qualque in fede collocatas esse dicunt, vt Plato. quam sententiam sequitur & Horatius alio loco, vt Ode 1. lib. 4. *Si torrere iecur queris idoneum:* ad quem locum plura dicemus. cur igitur hoc loco dissidet à seipso, neque sibi constat? Poëtæ sunt liberiores, quam Philoſophi, & maiore ex parte sequuntur sensum vulgi, & opinionem popularem. Et fortasse hac in re Archilochum imitatus est, vt aliis in rebus. cuius extat hic versiculus apud Athen. lib. 3. *χολήν γὰρ ἐκ ἑαυτοῦ ἐν ἥπατι.* sic Saty. 1x. lib. 1. *meum iecur vrere bilis.* Germanus Valens putabat hoc etiam dici posse, ad *κύστιν χοληδόχον*, id est, fellis receptaculum, seu lienem, Horatium spectasse: qui sine dubio hepatis adiunctus est: & pro humoris copia, aut paucitate, intumescit, aut extenuatur, ac minuitur. Atque iccirco tumere bile iecur dixit Horatius: quem admodum Homerus *iliad. 1.* mentem etiam prudentium ira intumescere dicit, his versibus, *Ἀλλ' ὅτε δὴ Μελέαγρον ἔδν χόλος, ὅς τε καὶ ἄλλων Οἰδάται ἐν στήθεσσι νόον, πικρὰ περ φροσέοντων.* non quod mens tumeat ira, sed quod fel, quod iecori proximum locatum est, vt languinem impurum, & biliosum exciperet, immoderata bilis copia dilatetur, ac turgescat. Virgilius quidem *Æn. octauo* perspicue iram in felle posuit, ibi. *Alcida furuis exarserat atro Felle dolor:* simulque qualis bilis sit natura ostendit, verbo, *exarserat.* At Homerus eodem lib. sub persona Achillis, cor, sedem esse iracundiæ videtur sentire. *Ἀλλὰ μοι οἰδάται κραιδίη χόλος,* &c. id est, vt M. Tull. vertit. *Tuscul. quæst. lib. 3. Córque meum penitus turgescit tristibus iris.* sic & Virg. lib. 6. *Æn. tumida ex iratum corda residunt.*

TUNC NEC MENS MIHI] hæc sunt amoris indicia, quibus alia quædam adijcit Od. 1. lib. 4. *Sed cur, heu, Ligurine cur Manat rara meas lacryma per genas? Cur facunda parum decoro Inter verba cadit lingua silentio? & Od. xi. epod. conuiuiorum & pœnitet, In queis amantem, & languor, & silentium Arguit, & latere petitus imo spiritus.* sed longè plura, eaque certiora eruditissima fœmina Sappho posuit in mollissimo illo, & politissimo carmine, quod Franciscus Portus Græcorum hominum, qui hodie viuunt, mea quidem sententia, longè doctissimus, emendauit. *Ὡς ἴδον γὰρ σε, βραχίαις μοι αὐδάς Οὐδὲν ἔτ' ἤχει: Ἀλλὰ καμμέν γλώσσο' ἐπέγ', ἀνδὲ λεπὸν Ἀυτίκα γῆρ' ὑποδεδρόμακιν, Οἰμῶπιον δ' ὕδεν ὄρημι, βομβεῦ Σιν δ' ἀχοαί μοι: Καδ δ' ἰδράς ψυχὸς χέεται, πτόμος δὲ Πάσαν αἰρεῖ, Ἥλωροτέρη δὲ πῖας Ἐμμι, πθιᾶνα δ' ὀλίγη δέοισα Φαίνομαι ἄπνος.* Quod totum expressit Catul. ad Lesbiam: *nam simul te, Lesbia, aspexi, nihil est super mi, *Lingua sed torpet, tenuis sub artus Flamma dimanat, sonitu suo pte Tinnunt aures, gemina integuntur Lumina nocte.* Plutarchus autem in Demetrio narrat, Erasistratum medicum ex his amoris affectibus, & indicibus non solum collegisse, ac deprehendisse Antiochi morbum, qui ex amore natus erat: sed etiam, cuius amore captus esset, cognouisse. Plutarchi verba sunt hæc: *τῆς δὲ στρατηγικῆς καὶ κατὰ ἑαυτὴν, καὶ μετὰ τῷ Σελεύκῳ φοιτῶσης*